

GESCHIEDENIS PHARMACIE

Wim Rakhorst

Oud-Apotheker

Programma

1. Presentatie van de collectie, met aandacht voor de veranderende rol van de apotheker. Van eigen bereiding naar fabrieksmatige producten, met nu een groot aantal sterkwerkende middelen die interacties met elkaar kunnen geven.
2. Het wegen blijft een belangrijke rol spelen in de farmacie. Een demonstratie van oude weegwerktuigen en gewichten.

Toelichting

Medicinale gewichten

We zijn gewend aan het systeem van gram en kilogram. Maar in Engeland hebben we pond en ons (pound, ounce). Een verschil dat samenhangt met de Franse tijd. Zo van 1796-1813 was Frankrijk heerser over grote delen van Europa en heeft toen een eind gemaakt aan een hele serie lokale verschillende regelingen. De termen voor de verschillende gewichten waren wel hetzelfde, maar de gewichten die daaraan werden toegekend, waren dat niet. Dit zijn de termen

	Pond	£	12 ons
	Ons	℥	8 drachmen
	Drachme	ʒ	3 scrupels
	Scruple	ʒ	2 obolen
	Obulus		10 grein
	1 grein		

Een grein ("graankorrel") is dus laagste gewichtseenheid, een pond het hoogst. Het aantal greinen in een pond is dan $10 \times 2 \times 3 \times 8 \times 12$, dus 5.760 grein. In Amsterdam was een grein 0,064 gram, en in Gent 0,048 gram, dat maakt dat in Amsterdam een pond 369,1 gram weegt en in Gent 275,3 gram, nogal een verschil.

Toen de Fransen het in vrijwel heel Europa voor het zeggen kregen kwam dus het zogenaamde metrieke stelsel, de meter werd de eenheid van lengte. Daarvan afgeleid, een kubus van 10x10x10 cm, dus 1000 kubieke centimeter gevuld met water werd de kilogram. Maar in Engeland bleef men gewoon doorgaan met de foot en de ounce en pound.

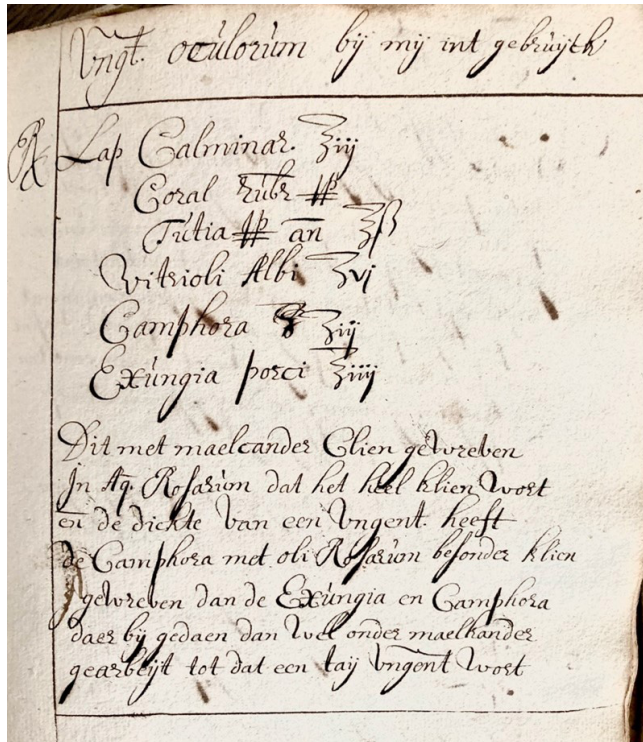
Maar.....de apothekers vonden het te riskant om over te gaan op de grammen en kilogrammen en zo heeft het in Nederland nog tot 1872 geduurd voordat de apothekers ook overgingen naar dit stelsel. Zo bleven de grein, scrupel, drachme, ons en pond tot die tijd in de voorschriften. En waren ook de gewichten, gebruikt bij het maken van de medicijnen, gebaseerd op dat stelsel. Wel werd het pond gestandaardiseerd op 375 gram.

	nieuw.	oud.	het verschil.
Het geneesk. pond	375 gr.	369.127 gr.	5.874 gr.
De once.....	31.250 »	30.760 »	0.490 »
Het drachma.....	3.906 »	3.845 »	0.061 »
De scrupel.....	1.502 »	1.282 »	0.020 »
Het grein.....	0.065 »	0.064 »	0.001 »

Er zijn nog diverse restanten van die oude gewichten in onze taal te vinden, zoals: geen greintje verstand, en: wachten tot je een ons weegt, en: elk pondje gaat door het mondje. En de balans heeft aanleiding gegeven tot veel woorden, die niet altijd met wegen te maken hebben, maar wel met evenwicht. Wie kent er één of meer?

Een recept uit de 17de eeuw

Toelichting

Ungt. Oculorum bij mij
int gebruik

R. Lap Calminar. 3 ons
Coral. rubr.
Tutia van elk een half ons
Vitrioli albi. 6 drachmen
Camphora 3 drachmen
Exungia porci 4 ons

Dit met maelcander clien
gewreven In Aq. Rosarion?
Dat het clien wort en[de] de
dichte van een Ungent heeft
de Camphora met oli
Rosarion besonder clien
gewreven dan de Exungia en
Camphora daer bij gedaen
dan wel onder maelkander
gearbeit tot dat een tuij
Ungent wort

Bestanddelen

Lapis calaminaris: mengsel van diverse zinkverbindingen
Aqua rosarum: rozenwater
Tutia: mengsel van diverse zinkverbindingen
Vitriolum album: zinksulfaat (onzuiver)

Axungia porci: varkensvet
Oleum rosarum: rozenolie
Coralum rubrum: rode koraal

Toelichting

Vele eeuwen was het belangrijkste werk van de apotheker het maken van de geneesmiddelen, en alles wat daarbij komt, zoals de keuring van de grondstoffen en het analyseren van het geproduceerde geneesmiddel. De trend, ingezet na ca 1945, is dat de industrie deze rol nu vrijwel geheel heeft overgenomen.

Vragen

1. Wat is het verschil tussen pillen, tabletten en dragees?
2. Waarom wordt medicatiebewaking bij een ouder wordende bevolking belangrijker? Welke rol speelt de computer daarbij?
3. Welke spreekwoorden en gezegden ken je, met als onderwerp maten en gewichten?
4. Waar komt de uitdrukking "potjeslatijn" vandaan?

Meer weten?

Zie de website van Nationaal Farmaceutisch Museum:
www.nationaalfarmaceutischmuseum.nl

Informatie TMGN

Het Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland is een ontmoetingsplaats en atelier voor de beoefening van de Medische Geschiedenis in Nederland (www.tmgn.nl). Zie ook www.stichtingfarmaceutischerfgoed.nl.
Voor vragen: info@stichtingfarmaceutischerfgoed.nl